

दोषारोप सिध्दीचे प्रमाण वाढविण्याकरिता
दोषारोप गुणवत्ता तपासणी करता मध्यवर्ती
संनियंत्रण समिती स्थापन करणे व पोलीस
अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करून
त्यांच्या गोपनीय अहवालात नोंद घेण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: डीपीपी-२०१५/प्र.क्र.१०६/पोल-१०

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, दुसरा मजला

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक : २८ एप्रिल, २०१५

प्रस्तावना :-

पोलीस ठाण्यामध्ये गुन्हा नोंद झाल्यानंतर गुन्ह्याच्या तपासाअंती न्यायालयात दोषारोपपत्र दाखल केले जाते. तथापि, अशा दोषारोपपत्रामधील पुरावे कायद्याच्या कसोटीवर न उतरल्याने अशा गुन्ह्यांची दोषारोपसिध्दी होत नाही. शासनाच्या असेही निदर्शनास आले आहे की, आरोपीचा बचाव करण्याचा आरोप किंवा टीका होऊ नये याकारणाकरिता सबळ पुरावा नसतानाही तपासी अधिकारी ब-याच प्रकरणांमध्ये दोषारोपत्र दाखल करतात तसेच, काही प्रकरणांमध्ये तपास पूर्ण झालेला नसतानाही तपासी अधिकारी अर्धवट दोषारोपपत्र दाखल करतात. यासर्व बाबींमुळे दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण घटत आहे. सबब दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण वाढवून गुन्हेगारीला आळा घालण्याच्या दृष्टीकोणातून दोषारोप गुणवत्ता तपासणी करता मध्यवर्ती संनियंत्रण समिती स्थापन करणे व दोषारोप सिध्दीबाबत पोलीस अधिका-यांवर जबाबदारी निश्चित करण्याबाबत सूचना देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण वाढवून गुन्हेगारीला आळा घालण्याच्या दृष्टीकोनातून सदर शासन परिपत्रकान्वये पुढील प्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

न्यायालयामध्ये दोषारोपपत्र दाखल केलेल्या प्रकरणांपैकी कमीत कमी ५०% अथवा त्यापेक्षा जास्त प्रकरणामध्ये दोषारोपसिध्दी होईल याकडे जाणीवपूर्व लक्ष द्यावे.

(अ) सर्व पोलीस अधीक्षक व पोलीस आयुक्त यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील पोलीस ठाण्यामध्ये दाखल गुन्ह्यांचा आढावा घेऊन ज्या गुन्ह्यामध्ये अद्याप दोषारोपपत्र दाखल केले गेले नाहीत अशा गुन्ह्यांची स्वतंत्र यादी करावी.

(आ) उपलब्ध पुराव्याच्या आधारे कायद्याच्या कसोटीवर टिकू शकणा-या गुन्ह्यांची स्वतंत्र यादी करावी. गुन्ह्याचा तपास पूर्ण झाल्यानंतर दोषारोपपत्र न्यायालयात दाखल करण्यापूर्वी सदर दोषारोपांची गुणवत्ता एका मध्यवर्ती संनियंत्रण समितीमार्फत (Monitoring Committee) तपासून घेतली जाईल. सदर समितीची संरचना खालीलप्रमाणे राहील.

अ.क्र.	न्याय दंडाधिकारी न्यायालयाकरिता	अ.क्र.	सत्र न्यायालयाकरिता
१	पोलीस अधीक्षक किंवा पोलीस उपायुक्त यांचा प्रतिनिधी	१	पोलीस अधीक्षक किंवा पोलीस उपायुक्त यांचा प्रतिनिधी
२	सहाय्यक संचालक	२	जिल्हा सरकारी अभियोक्ता
३	तपासी अधिकारी	३	तपासी अधिकारी

(इ) जे गुन्हे अद्याप तपासावर प्रलंबित आहेत अशा प्रकरणी गुन्हाबाबतचे पुरावे गोळा करतांना न्याय वैज्ञानिक प्रयोगशाळा (Forensic Lab) च्या आधारे शास्त्रोक्त पुरावे गोळा करण्यावर भर द्यावा. असे तपास पूर्ण झाल्यानंतर दोषारोपपत्र तयार करून तातडीने उपरोक्त जिल्हास्तरीय छाननी समितीसमोर पाठविण्यात यावेत. जिल्हास्तरीय छाननी समितीची शिफारस घेऊन दोषारोपपत्र न्यायालयात पाठविण्यात यावेत.

(ई) ज्या गुन्ह्यांमध्ये योग्य तो कायदेशीर पुरावा मिळविणे शक्य होत नाही. अशा गुन्ह्यांची स्वतंत्र यादी करून योग्य ती कारणमीमांसा नमूद करावी व जिल्हास्तरीय छाननी समितीची शिफारस घेऊन अशा प्रकारणी दोषारोपपत्र दाखल करण्यात येवू नये. तथापि, अशी प्रकरणे निकाली काढण्याबाबत योग्य तो कायदेशीर मार्ग अवलंबण्यात यावा.

(उ) जिल्हास्तरीय छाननी समितीच्या शिफारशीअंती ज्या प्रकरणामध्ये न्यायालयात दोषारोपपत्र दाखल करण्यात येत आहे याबाबतचा मासिक आढावा पोलीस अधीक्षक व पोलीस आयुक्त यांनी वेळोवेळी घ्यावा.

(ऊ) पोलीस ठाण्यात दाखल झालेल्या गुन्ह्यांवर देखरेख जिल्हास्तरावर पोलीस अधीक्षक तर आयुक्तालय स्तरावर परिमंडळीय पोलीस उप आयुक्त यांचे मार्फत केली जाते. त्यामुळे दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण निश्चित करतेवेळी संबंधित पोलीस अधीक्षक/ परिमंडळीय पोलीस उपायुक्त यांच्या कार्यकाळात मंजूरी दिलेल्या दोषारोपपत्रांची पैकी न्यायालयाने निकाली काढलेल्या दोषारोपपत्रांची संख्या व दोषारोपसिध्दी झालेल्या प्रकरणांची संख्या विचारात घेण्यात यावी.

(ए) जिल्हा / परिमंडळ स्तरावर संबंधित पोलीस अधीक्षक/ परिमंडळीय पोलीस उपायुक्त यांच्या निहाय दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण निश्चित करण्याकरीता ग्रामीण क्षेत्रात परिमंडळाचे विशेष पोलीस महानिरीक्षक व शहरी क्षेत्रात पोलीस आयुक्त यांनी वेळोवेळी आढावा घ्यावा.

(ऐ) दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण कमी आढळून आल्यास याकरिता योग्य ती कारणमीमांसा नमूद करून संबंधित पोलीस अधीक्षक व परिमंडळीय पोलीस उपायुक्त यांना वैयक्तिक जबाबदार धरून सदर “दोषारोपसिध्दी कसूरी” ची नोंद त्यांच्या गोपनीय अहवालामध्ये घेण्यात यावी.

२. दोषारोपसिध्दीचे प्रमाण वाढविण्याकरिता उपरोक्त सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करून प्रभावी अंमलबजावणी करिता सर्व पोलीस घटक जबाबदार राहतील.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१५०४२८१५१७२१३४२९ असा आहे. हे परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(विवेक कुंभार)

कार्यासन अधिकारी, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
२. अपर मुख्य सचिव (गृह), मंत्रालय, मुंबई.
३. पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य
४. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
५. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. प्रधान सचिव व विधी परामर्शी, विधी व न्याय विभाग मंत्रालय, मुंबई
७. प्रधान सचिव, विशेष, मंत्रालय, मुंबई
८. सर्व पोलीस आयुक्त
९. विशेष पोलीस महानिरीक्षक, सर्व परिक्षेत्र
१०. सर्व अपर पोलीस महासंचालक
११. सर्व पोलीस अधीक्षक
१२. संचालक, अभियोग, संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई